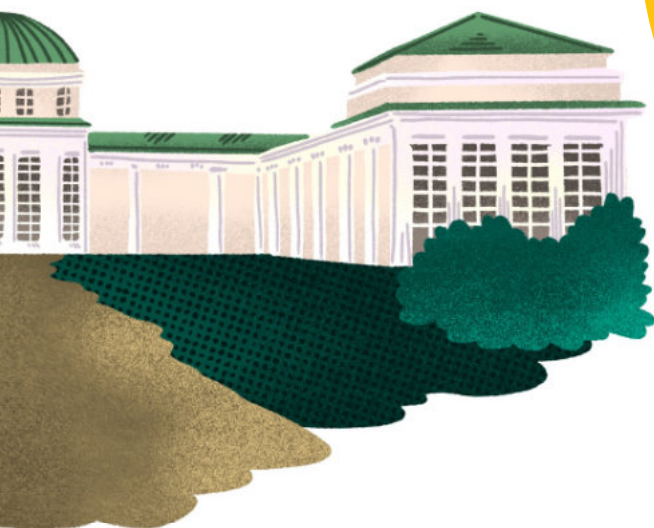

Představ si místo, kde ze země vyvěrá léčivá voda,
kde stromy tvoří zelené pokoje, kde se kdysi
procházeli králové, básníci i slavní skladatelé
a které dodnes navrací lidem zdraví.

MÍSTA PLNÁ PŘÍBĚHŮ

Zažij na vlastní oči!

FRANTIŠKOVY LÁZNĚ

PROJEKT REALIZOVÁN ZA PODPORY

METODICKÝ LIST

Cílová skupina: 1. i 2. stupeň ZŠ

Doporučený věk: 9–15 let, úkoly různé náročnosti

Časová dotace: 3–4 hodiny

Obsahuje: mapu, metodiku s tipy a vysvětlením, pracovní listy

Příprava: Postupujte podle mapy, kde jsou místa shodná s kapitolami v pracovních listech. Není třeba jít postupně. Pro práci s pracovními listy je ideální rozdělit si děti do menších skupinek, cca po pěti/šesti dětech. Ke každé skupince se může přidat dospělý*á, který*á děti provází pracovními listy a vede s nimi diskusi o jednotlivých tématech. Děti se mohou střídat ve čtení. Starší děti mohou pracovat individuálně. Není potřeba vše vyplňovat ihned. Děti si můžou pracovní listy vyplnit doma či ve škole.

Co mít s sebou:

- tužku • pevné desky (cokoli jako podklad pod pracovní listy) • pítka na prameny
- kapesné na oplatku

Co říct na úvod: Řekneme si, **co je to UNESCO a jaký má význam pro nás a celý náš region.** Co vše zahrnuje Seznam světového dědictví UNESCO v našem kraji a proč je potřeba to chránit. Projdeme pomyslnou stezkou regionální vlastivědy a místopisu, navážeme na dějiny Evropy, prozkoumáme přírodní a léčivé bohatství, podíváme se na město z pohledu architekta a seznámíme se s umělci a celebritami.

Jak pracovat s pracovními listy:

Úkoly se značkou plníme společně.

Pokud u společného úkolu nejsou naznačené řádky, nemusí děti odpovědi zapisovat, stačí o nich pouze diskutovat.

Úkoly se značkou plní každý*á individuálně

Pracovní list lze použít:

jako projektový den (výuka v bloku 3–4 hodiny)

jako terénní vzdělávání přímo na místě v různých předmětech

ve skupinách (diferenciace podle výkonu)

pro rodinné učení (spolupráce rodičů a dětí)

Metodický tip:

Téma Františkových Lázní a jejich zápisu na seznam UNESCO je skvělou příležitostí propojit více vzdělávacích oblastí najednou. Umožňuje pracovat s **regionální vlastivědou**, když si žáci uvědomí, proč je jejich město nebo navštívené místo jedinečné. Navazuje také na **dějiny Evropy**, protože lázně nejsou jen o pramenech – formovaly kulturu, společenský život i diplomacii napříč kontinentem.

Zároveň lze toto téma využít v rámci **environmentální výchovy**, protože zdůrazňuje potřebu chránit krajinu, parky, prameny a veřejný prostor. Františkovy Lázně jsou ale také **unikátní laboratoří přírody**, kde se děti mohou nenásilně a zábavně seznámit s přírodními jevy. Minerální prameny, znělcové podloží, oxid uhličitý, bahenní zábaly a léčivé rašeliny – to vše jsou přírodní procesy, které si mohou žáci vysvětlit jednoduchou, srozumitelnou formou. Dozvědí se, odkud prameny vycházejí, proč mají specifickou chuť, jak se mění krajina, když je pod ní aktivní přírodní zdroj, a jak lidé po staletí využívali léčivou sílu zdejší vody, plynů i klimatu.

Františkovy Lázně jsou také ideální ukázkou propojení **architektury a umění** – kolonády, gloriety, městské plánování a koncept města-parku mohou žákům ukázat, jak promyšlené a esteticky citlivé může být utváření prostoru.

Díky těmto souvislostem děti snadněji chápou, že se pohybují v místě, které má **světový význam**. Uvědomí si, že krása, historie a atmosféra ve Františkových Lázních nejsou samozřejmé – je potřeba o ně pečovat, chránit je a respektovat.

Jaký tvar ti připomíná spojnice měst?

Trojúhelník. A víš, co je lázeňský trojúhelník? Spolu s Karlovými Vary a Mariánskými Lázněmi tvoří takzvaný lázeňský trojúhelník, který je jedinečný svými léčivými prameny, architekturou i historií. Během dnešního programu zjistíme, proč jsou lázně tak výjimečné, co se zde léčí, jak se tu žilo a proč lidé z celé Evropy mířili právě sem – za zdravím, klidem a krásou.“

Rozviňte diskusi

- Co si představíš, když se řekne „lázně“?
- Už jsi někdy navštívil/a Františkovy Lázně nebo jiné lázeňské město? Jaký jsi měl/a dojem?
- Znáš nějaké **slavné lázně** v České republice nebo jinde ve světě? (Např. Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Luhačovice, Piešťany...)
- Proč jsou lázně důležité?

1. FRANTIŠEK – MALÝ STRÁŽCE VELKÝCH PŘÁNÍ

Dokážeš říct „Brunnenbuberl“? Zkus to: BRUN-nen-BU-berl!

Toto německé pojmenování připomíná, že před druhou světovou válkou žilo v oblasti Sudet převážně německé obyvatelstvo.

Rodič – učitel může stručně vysvětlit, že Sudetští Němci byli lidé, kteří po staletí žili v pohraničí Čech a mluvili německy. Města jako Františkovy Lázně, Cheb nebo Karlovy Vary měla dvoujazyčný charakter – nápisy, školy i každodenní život se odehrávaly v češtině i němčině. Po roce 1945 došlo k odchodu německého obyvatelstva, a tím se proměnila i kultura a atmosféra měst.

Ukázat dětem dobové pohlednice s německými nápisy (např. Franzensbad místo Františkovy Lázně) a nechat je hledat rozdíly mezi tehdejším a dnešním městem. Žáci si tak uvědomí, jak se mění identita místa a jak historii ovlivňuje jazyk, kultura i politika.

Diskuse:

- Proč se města pojmenovávala po panovnících?
- Co dnes pojmenováváme po významných osobnostech?
- Jak historie ovlivňuje to, jak město vnímáme dnes?

**Podívej se, co má František v ruce: co to je a co symbolizuje?
Proč myslíš, že drží právě tento předmět?**

→ Zlatou rybku / rybu – symbol přání, života, štěstí.

V Městském muzeu Františkovy Lázně najdete původní sošku Františka, veselého chlapce s rybou, kterého původně vyrobil sochař Mayerl. Stál u „Chlapečkova pramene“ – jedná se o dnešní Františkův pramen, který prý pomáhá ženám přát si syna, a vedle něj je Luční pramen, který slibuje dceru. František byl už v padesátých letech hvězdou fotografií, a protože původní soška byla často poškozována, sochaři Oskar Kozák a Jiří Lendr v roce 1967 vytvořili bronzovou verzi, na kterou si dneska můžeš sáhnout pro štěstí.

→ Odkazuje na legendu o splněných přáních a léčivou moc vody.

CO JE LÁZEŇSKÝ DESIGN?

Vydejte se s dětmi na místo, kde je lázeňský design – třeba Františkův pavilon, kolonády.

Položte jednoduché otázky:

„Líbí se ti, jak to vypadá?“

„Myslíš, že to má nějaký užitek? Proč to tady je?“

Společně s dětmi hledejte, kde se krása a užitečnost propojují.

František má zimní outfit. Navrhni na něj lázeňský vzor.

Každý rok, když přijdou první mrazíky, se František oblékne do zimního háčkovaného oblečku, který pro něj vyrábějí ženy z Františkových Lázní kolem Galerie Brömse. Zdobí nejen sochu, ale i stromy a lavičky na Národní třídě, která se promění v barevnou háčkovanou alej.

František se tak stává symbolem přání, soudržnosti a místní tradice, která zahřeje celé město.

2. DÁMSKÉ LÁZNĚ

Víš, co je to feminismus?

Feminismus je hnutí, které usiluje o **rovnost mezi ženami a muži** – tedy o to, aby měli všichni lidé stejná práva, možnosti i respekt, bez ohledu na pohlaví.

V 19. století se ženy začaly poprvé otevřeně ozývat – chtěly například možnost studovat, pracovat, volit nebo rozhodovat o svém životě.

Dnes feminismus znamená především **spravedlivé zacházení a vzájemný respekt** mezi lidmi.

CHEBSKÁ VZPOURA

Spojte s tématem občanských práv – ženy se stávaly aktivními účastnicemi veřejného života. Nechte žáky zamyslet se, jak se ženská role proměnila od 19. století do dneška.

3. TROJBOJ LÉČIVÝCH POKLADŮ

Příběh doktora Adlera je skvělý k povídání o odvaze a vytrvalosti. Připojte k němu příběh vzpoury chebských nosiček a společně se žáky proberte, proč byly ženy rozhněvané. Můžete si povídat o tom, jak se někdy střetávají zájmy jednotlivců s tím, co je dobré pro celou společnost.

MINERÁLNÍ PRAMENY – VODA, KTERÁ LÉČÍ

Víte, že zde byla vyhlášena jedna z prvních ochran pramenů?

Už na počátku 19. století si lidé uvědomovali, jak cenné jsou místní prameny.

V roce **1807** byla ve Františkových Lázních vydána **jedna z prvních ochran přírodních zdrojů v Evropě** – zakazovala ničit vývěry, znečišťovat okolí a brala minerální vodu pod státní dohled.

Díky tomu se léčivé prameny zachovaly až do dneška.

Každá kolonáda v sobě ukrývá zajímavý příběh a vlastní pramen. Vydej se na procházku mezi nimi a objev, co vše se v nich odehrávalo! Spoj k sobě názvy kolonád a jejich popis.

„Jsem z roku 1844, postavená v klasicistním stylu z pískovce...“ **Kolonáda Solného a Lučního pramene**

„Jsem nejmladší, postavená až v roce 1930 podle návrhu místního architekta Oskara Gustava...“ **Kolonáda Natáliina pramene**

„Jsem z roku 1912 a stojím vedle budovy plynových lázní podle návrhu Gustava Wiedermanna...“ **Nová kolonáda**

„Jsem největší a nejmodernější, postavená v roce 1930...“ **Dvorana Glauberových pramenů**

Víš co je sgrafito?

Sgrafito [zgrafito] je stará výtvarná technika zdobení stěn. Na zeď se nanese dvě vrstvy omítky – spodní bývá tmavší a vrchní světlejší. Když je omítka ještě měkká, vyškrábou do ní obrázek nebo vzor. Tím se ukáže spodní barva a vznikne krásná kresba přímo ve zdi!

K čemu a jak se používá léčivý pramen?

Léčivý pramen je přírodní voda plná minerálních látek a oxidu uhličitého, které pomáhají lidem uzdravovat se. Ve Františkových Lázních se používá už více než 200 let.

Vodu z pramene lze využít několika způsoby:

- Pití (pitná kúra) – pomáhá při potížích s trávením a látkovou výměnou.
- Koupele – uvolňují tělo, zlepšují krevní oběh a prospívají kloubům.
- Inhalace – pomáhají při problémech s dýcháním.

Každý pramen má trochu jiné složení, a tím i jiné účinky. Například Františkův pramen posiluje trávení, Luční pramen podporuje činnost srdce a Glauberovy prameny čistí tělo.

LÉČIVÁ SLATINA ZE SRDCE PŘÍRODY

Co znamená, že slatina je „sirnoželezitá“?

Proč myslíš, že je důležité, aby se použitá slatina vracela zpět do přírody?

Slatina je zvláštní druh léčivého bahna, které vzniká velmi pomalu – stovky až tisíce let. Tvoří se v rašelinných loukách a mokřadech, kde se rostliny rozkládají v minerální vodě bohaté na síru a železo, a proto se říká, že slatina je „sirnoželezitá“.

Síra – pomáhá tělu bojovat proti zánětům a uvolňuje bolavé svaly a klouby.

Železo – podporuje tvorbu krve a posiluje tělo.

Ve Františkových Lázních se slatina používá hlavně na zábaly a koupele. Pomáhá uvolnit svaly a klouby, zmírňuje záněty a podporuje hojení kůže. Lékaři ji doporučují také při gynekologických potížích nebo rehabilitaci po úrazech.

Proč myslíš, že je důležité, aby se použitá slatina vracela zpět do přírody?

Aby příroda nepřišla o své bohatství, slatina se po použití vrací zpět do přírodního ložiska, kde se znovu pomalu obnovuje. Je to krásný příklad toho, jak mohou lidé využívat přírodu šetrně a s respektem.

NEVIDITELNÝ PLYN S LÉČIVOU MOCÍ

Víš, kde jinde se setkáváme s oxidem uhličitým? Bublínkami?

Ano! Oxid uhličitý (CO₂) potkáváme v mnoha běžných situacích – tady jsou příklady, které děti snadno pochopí:

- **Bublínky v nápojích** – minerální voda, limonády a perlivé šumivé nápoje obsahují CO₂, díky němu jsou šumivé.
- **Kvasinky při pečení** – když droždí kvasí těsto, produkuje CO₂, které způsobuje, že těsto „kyne“.
- **Sopky a přírodní prameny** – některé horké prameny a sopky uvolňují CO₂ přímo z podzemí.
- **Naše dýchání** – při výdechu vypouštíme CO₂ z těla ven.
- **Hasicí přístroje** – některé přístroje obsahují CO₂, který dusí oheň.
- **Rostliny** – potřebují CO₂ k fotosyntéze

Vysvětlete dětem, že stejný plyn, který vytváří bublinky v limonádě, je zároveň důležitou součástí lázeňské léčby – jen záleží na množství a použití.

4. URBANISMUS – MĚSTO PODLE PRAVÍTKA

Typické znaky klasicismu ve Františkových Lázních:

- pravidelný, symetrický půdorys města
- **sloupy a pilastry**, které připomínají antické chrámy
- **trojúhelníkový štít** nad vstupy budov
- **rovné střechy a jednoduché fasády**

Stavby v klasicistním stylu ve Františkových Lázních:

- **Starý pavilon Františkova pramene (1793–1806)** – první stavba města, pravidelný půdorys, trojúhelníkový štít, sloupový vstup. Symbol klidu a řádu.
- **Kostel Povýšení sv. Kříže (1819–1820)** – dílo Antona Grubera, jednoduché průčelí, čtyři sloupy portiku, bílý interiér bez přezdobení.
- **Lázeňské domy z přelomu 18. a 19. století** – např. Tři lilie, Goethe, Metropol. Symetrické fasády, pilastry, obdélníková okna, střídá římsa.
- **Urbanistický plán města (1793)** – oválné centrum s pramenem, přímé ulice, pravidelné parky a aleje – ideál města rozumu a rovnováhy.
- **Parky a promenády** – geometricky řešené cesty, aleje a průhledy – propojení přírody s architekturou.

Ukázat žákům obrázky kolonád a nechat je najít „pravidelnost“ – kde vidí symetrii, kde se opakuje stejný tvar.

Empír ve Františkových Lázních:

- **Pavilon Františkova pramene (1826)** – centrální půdorys, kupolovitá střecha, sloupový vstup, uvnitř busta malého Františka. Spojuje jednoduchost s důstojností.
- **Kostel Povýšení sv. Kříže (1819–1820)** – architekt Anton Thaddäus Gruber, čisté linie, portikus se sloupy, klidná empírová elegance.
- **Solná a Luční kolonáda (1843–1844)** – pískovcová kolonáda se sloupy a oblouky, symbol antické krásy a zdraví, místo promenád a koncertů.
- **Lázeňské domy Tři lilie a Goethe** – fasády v pastelových barvách, pilastry, symetrie, zdůrazněné vstupy.
- **Parkové altány a hudební pavilony** – lehká sloupová konstrukce, propojení architektury s přírodou, důraz na klid a odpočinek.

Ukázat žákům architektonické prvky klasicismu (sloupy, trojúhelníkový štít, symetrie) a porovnat s moderními stavbami. Vysvětlete, že Františkovy Lázně jsou jedním z nejlépe zachovaných lázeňských měst Evropy.

Co vidíš z Národní třídy ve Františkových Lázních?

Národní třída je hlavní promenádní osa Františkových Lázní. Protíná město od severu k jihu a tvoří jeho **urbanistickou páteř** – na ni navazují parky, kolonády i lázeňské domy.

Střed třídy je ideálním místem, kde se dá pozorovat, jak byl Gruberův plán města promyšlený a symetrický.

Co vidíš v jednotlivých směrech:

Na sever (směr ke kolonádám a pramenům):

Solná a Luční kolonáda, pavilon Františkova pramene, lázeňské domy, promenády, parky. Tady začíná „léčivá část“ města – srdce lázní.

Na jih:

Lázeňské hotely, penziony, modernější zástavba, vlakové nádraží. Směr k příjezdové cestě a odpočinkovým parkům.

Na východ:

Rozsáhlé **parky a stromořadí**, pěší cesty, pohled k rybníku Amerika. Typická zeleň, která dotváří klid lázeňského města.

Na západ:

Historické domy, kavárny, galerie, **Kostel Povýšení sv. Kříže** a výhled na vyšší terén města.

Poradíš si, jak určit světové strany?

Světové strany určujeme podle Slunce, kompasu nebo přírodních znaků. Ráno Slunce vychází na východě, večer zapadá na západě a v poledne ukazuje na jih. Když stojíš čelem k polednímu Slunci, máš jih před sebou, sever za sebou, vlevo východ a vpravo západ.

Pomoci může i příroda – mech roste častěji na severní straně stromů a sníh dříve taje na jižních svazích.

Světové strany značíme zkratkami: sever = N, jih = S, východ = E, západ = W.

Víš co je to urbanismus?

Urbanismus je věda o plánování měst. Urbanisté navrhují, kde budou ulice, parky, domy a obchody. Musí myslet na to, aby se ve městě dobře žilo a aby bylo město krásné i praktické

5. CELEBRITY FRANTIŠKOVÝCH LÁZNÍ

Jak se jmenuje věda, která zkoumá srdce?

Kardiologie je lékařský obor, který se zabývá stavbou, funkcí a nemocemi srdce a cév. Kardiologové zkoumají, jak srdce pumpuje krev, sledují krevní tlak a odhalují poruchy, jako jsou arytmie nebo srdeční selhání.

Díky pokroku v kardiologii se dnes daří úspěšně léčit infarkty, poruchy rytmu i vrozené vady srdce.

Spoj osobnost se symbolem:

- Goethe → pero
- Beethoven → nota
- František Josef → koruna
- Němcová → kniha

Rozdělte žáky do skupin a každé skupině přiřadte jednu významnou osobnost spojenou s lázněmi (např. Goethe, Božena Němcová, Johann Strauss, císař František I.). Úkolem skupin je:

- 1. Prozkoumat život a osobnost přidělené postavy** – zaměřit se na její spojení s lázněmi, důvody návštěv a vliv lázní na její život či tvorbu.
- 2. Připravit krátkou prezentaci nebo scénku** – formou mluveného projevu, rozhovoru, dopisu či deníkového zápisu z pohledu dané osobnosti.
- 3. Sdílet s ostatními** – prezentace by měly být interaktivní, aby ostatní žáci mohli klást otázky nebo hádat, o které osobnosti je řeč.
- 4. Reflexe** – po prezentacích můžete společně diskutovat o tom, jak se životy jednotlivých osobností v lázních lišily a co to vypovídá o společenských zvycích a kultuře dané doby.

Můžete doplnit o poslech hudby, kostýmy či čtení krátkých textů – např. Goetheho básně nebo úryvek z dopisů Boženy Němcové.

Proč si myslíš, že je důležité chránit Františkovy Lázně jako světoznámou památku?

1. minerální prameny
2. přírodní CO₂ (mariánský plyn)
3. rašelina (používaná k balneoterapii)
4. unikátní klima
 - velké parky a široké promenády
 - kolonády přímo napojené na prameny
 - lázeňské domy zasazené do zeleně

Proč byly lázně v minulosti tak důležitým místem pro společnost?

Slavní lidé žili ve své době pod obrovským tlakem, neustálou pozorností veřejnosti a rychlým tempem. Mariánské Lázně jim nabízely něco, co doma často neměli: klid, soukromí a prostor být chvíli jen obyčejnými lidmi – ne panovníky, umělci ani vynálezci.

Krása, zdraví, klid, inspirace a zajímavá společnost – to vše dohromady vytvářelo atmosféru, kvůli níž se slavní hosté v Mariánských Lázních cítili tak dobře. Lázně jim nabízely něco, co si nemohli koupit ani jako králové: čas pro sebe.

Františkovy Lázně jsou výjimečnou ukázkou toho, jak lidé dokázali vytvořit místo určené k léčbě, odpočinku i kulturnímu životu – a jak takový prostor může dodnes působit stejně silně jako před více než sto lety.

Zeptejte se žáků:

- Jaká další česká místa jsou na seznamu UNESCO?
- Proč by se měla památková města chránit?
- Co by se mohlo stát, kdybychom o taková místa přestali pečovat?